

394.04

Mi tünt el a régi Pest és Buda uccáiról?

Irtta Dr Hetényi Imre ny. rendőrfőkapitányhelyettes

Hely:

Idő:

Személy:

Helyszám:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hát bizony sok minden eltűnt, amit pesti kisdákkoromban még láttam; emberek, hangok, lármák, színek és szagok, amik ma már a mesék országába tartoznak.

A javágó már nem az uccán járészeli a ját és a javágóné nem ott aprítja a lőkén a lejárészelt tuskót. A Deák téren már nem álldogálnak óriási káposztagyaluikkal a káposztavágók, akik a régi pesti polgártérszónokok káposztáját meggyalulták, beszózták és (lábukat illendően megmosva, tiszta tehéngyapjúharisnyában) egyhangú énekük szava mellett belelaposták a káposztát a hordóba. Ezért volt a nevük káposztalapos.

Hová lettek a trencsényi kosaras tőkók, akik melabús jurulyaszó mellett kinyálgatták a budai Fazekas piac (a mai Szilágyi Dezső tér) alatt kikötő tulajdonok letutajoztatott kosárholmijukat? Hová lett a jenyőmadaras tót, aki akasztója formájú ágason lógatott jenyőmadarait kinyálgatta a hetipiacokon?

Nyoma sincs már a vándorló olasz salammucci-nak, a házaló szalámsnak, aki ékes Salmi! Salamucci! Mortadella! Signori e Signore! kiáltással kinyálgatta valódi „Veronese”-jét, azaz veronai szalámját és mortadella nevű pástétomait?

Ki lát manapság a Savoja hegyeiből való, marmolatáncollató savoyard-ot? Szegény hegyvidéki komédiások voltak ezek, bresciai kintornáik szavára láncon láncollt szőrös kis marmotájuk — mormolás volt ennek a magyaros neve — majd planétát, azaz szerencsemondó céduját húzott a dobozból.

Minden egykori szurtos szatócsbolt előtt ott volt a híres Brünni Lottéria nyertes számaival írt ákombákkal kellelt tábla. Az egykori pesti polgárnék álmukban rég halott sógorokkal vagy ányomasszonyokkal álmodott. Ez például 1882 február 12-én halt meg, tehát a „brünni lutri”-ra azonnal meg kellett tenni négy krajcárral, vagyis egy kerek vörösréz „susztallal” a 18. 32. 2 és 12 számot. S ha mind a négy kijött, a szerencsés álmodó „megnyerte a lutrit”, azaz jó néhány száz forintot nyert.

A budai Gyorskocsi uccában nem álldogálnak már a „gyorsparasztok” zörgő szekerei. Ezekben szekereztek egykor apáink Szentendrére, Visegrádra, Zsámbékra, Bicskére. Ezek a mai autobus ősei. Benzín azaz motorko helyett zabmótor hajította őket, vagyis kesse magyar lovascska röpítette a szekeret, óránként jó 8–10 kilométernyi kocogó sebességgel!

Hol van a régi ponyvatakarós omnibusz, amelyet a régi pesti uccanyelv „Nőé Bárkaja” és „Omniláda” néven csúfolt? Az omnibusz megállott az ucca közepén, ha valaki intett a kocsisnak. Ez a borvirágos orrá férjiú reggeltől estig bagózott és egyben konduktor, azaz kalauz is volt.

Nem csilingel már a régi lóvasút sem. Tarka muraközi lovascskái nyakán egykor csengő csengett, a kocsis nyeregforma jakakon lovagló módon ült, ostaróval csördített, tehén-szarvútlakon túlkölt, a konduktor vörös-kék bojtos zsinórban lógó ólomfütyülön füttyentett, a kocsi zörgött: igen szép „csendes” utazás volt ez.

A néhai való Liszngay Damó Kálmán — vagy talán Lauka Gusztáv — énekelte meg az 1860-as években a pesti lóvasutat, így:

Vágtal a lóvasút,
Azaz inkább: halad.
A városerdei
Árnyas fasor alatt!

A Városerdő: ez a Városliget volt, pontosabban a „Wurstli”. Ez volt a pesti gyönyörök kertje. Főző vonzóereje volt Signor Giuseppe Baroccaldi cirkusza. A pesti nép egyszerűség kedvéért Garibaldi, vagy Barigaldi néven nevezte „Garibaldi apánk”, az olasz szabadsághős neve után. Nem harsog már a Strauss-kerítő a cirkuszi zenekarban és nem csörren a rézkarajár a kívülálló ingyenpublikum orra elé tartott bádoglányéban.

A Városerdőn a fezes bosnyák nem kellett énekszóval jeges kukoricásörrel, a bozát,

nem kiáltozza torkaszakadtából: Boza, Boza, chladna Boza!

A tabáni Aranykakas uccán nem hörög a Chopin gyászindulója a veteránbanda horpadt bombardonjain. A derék öreg veteránok (Solferino, Königrätz és a boszniai okkupáció hadastyánjai) süvegén nem lobog a kakastoll, amint a temelési menetet kísérte a rettentő hamishang gyászzenéjük, amelyben a legfontosabb hang a nagy dobé volt.

A régi eltűnt pesti Városháza tornyán nem fújja meg a trombitáját a városi toronyőr minden jertályórában. A Rókuskórházból (ennek „Rókusz” volt a neve a népi nyelvben) nem kanyarodik ki a halottas menet és nem áll meg a Kereszt ucca sarkán az egykori kőfészület előtt.

Mindig kevesebb a „Gottscheer”, vagyis a krajnai Gottschee faluból való narancsos, datolyás ember. II. Ferenc császár- király adta ezeknek a szabadalmat a házalásra. Ezért volt a nevük „igazi Gottscheer”, pestiesen „kucseber”.

Hol vannak a délceg, pepitanadrágos kürtökálapos, kélfogatos jákerosmesterek? Hol van a „Comfortable”, vagyis „kényelmes” egyfogató, a komfortáblis: röviden, a „konflis”. Kutya fogatos kocsi sincs már Pesten, pedig a régi almáskofák ilyenekkel jártak egykor. Eltűnt a szörnyű sintérekocsi és a sintér a rézhurokkal, de eltűnt a rengeteg kőbóri kutya is, amelyek a régi nyílt piacok körül tangáztak.

Nincs már eszmadia inas, aki mindig füttyült és nincs már lófarkas kalapu rendőr, mellén a félholdalakú számmal. Alig virít a kávéházak előtt a hordárok veres sapkája. Két lovas csengős mentőkocsi sincs és a tűzoltókocsin sem fújja a kürtös a trombitafélel. Nincs már Mikulásvásár a piacokon. A buda-keszi „Milchmaier”, azaz „milimári” sem hordja a tejet a bádogkannában és a handlé

sem éneklé dallamos hangján, hogy „Handlé! Mi van elatlo?” Tehát az uccagyerekek vig kórusa sem kiáltja utánuk a refrént: „Sárga bugyogó!”

Az egykori Stáció uccán (ma Baross ucca) nem állanak a Kálvária tér egykori kálváriája, stációi, és eltűnt a rengeteg régi boltcégér: a fűszeres lobálódzó cukorsüvege és a pipametsző pipája. Csak a lakatosok óriási kulcsa és a borbélyok réztányéra maradt meg.

Ma is sok színe van a mai uccának, de ezek a régi színek eltűntek. A „karaván halad, a kutya ugat!” — mondja a régi török szólás. Az élet jut, sok minden lemarad róla, de mindig csapódik hozzá új, ami egykor megint régi lesz. Ez az élet sora. A mai „tüsszköves” és a mai rikkanes is új uccai hang, de új hang a rádió hangja is.